

A Fót-Központi Református Egyházközség
Száz Juhocska
Református Óvodájának
Pedagógiai Programja

Harmadik, átdolgozott kiadás
Készült 2013.
Készítette: Lakatosné Balog Erzsébet

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
ELŐSZÓ.....	4
AZ ÓVODA ADATAI.....	5
ÓVODÁNK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP.....	7
NEVELÉSÜNK ALAPELVEI, PEDAGÓGIAI HITVALLÁSUNK.....	8
GYERMEKKÉP.....	9
ÓVODAKÉP.....	10
PROGRAMUNK RENDSZERÁBRÁJA.....	12
AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI.....	13
EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA.....	13
AZ ÉRZELMI, AZ ERKÖLCSI ÉS A KÖZÖSSÉGI NEVELÉS.....	15
AZ ANYANYELVI, AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS.....	16
HITÉLETI NEVELÉS.....	17
AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI.....	19
JÁTÉK.....	19
MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK.....	21
TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS.....	22
VERSELÉS, MESÉLÉS.....	24
ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC.....	26
RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA.....	27
MOZGÁS.....	29
A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE.....	31
AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI.....	32
SZEMÉLYI FELTÉTELEK.....	32
TÁRGYI FELTÉTELEK.....	33
AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE.....	34
HETIREND.....	35
AZ ÓVODAI ÉLET IDŐBEOSZTÁSA, NAPIREND.....	36
ÜNNEPEINK.....	377

ÓVODÁNK KAPCSOLATAI.....	38
GYERMEKVÉDELMI MUNKA.....	43
A PROGRAM ÉRTÉKELÉSI, ELLENŐRZÉSI RENDSZERE.....	424
LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	46
A MELLÉKLETEK JEGYZÉKE.....	47
IRODALOMJEGYZÉK.....	48

„ A békességnek Istene pedig,
Aki kihozta a halálból a juhoknak nagy Pásztorát,
... a mi Urunkat, Jézust,
tegyen készséggé titeket minden jóra,
... azt munkálván tibennetek, ami kedves Őelőtte –
a Jézus Krisztus által,
Akinek dicsőség örökkön örökké. Ámen.”

ELŐSZÓ

A jelenlegi Program már a harmadik változat. A változtatásra azért van szükség, mert 2012 decemberében megjelent az új ONAP, ennek tartalmát nekünk is figyelembe kell vennünk. Jó alkalom ez arra is, hogy összegezzük az elmúlt 8 év tapasztalatait, a megváltozott körülményeket. Amennyire lehetséges, a fenntartói és szülői elvárásoknak is szeretnénk megfelelni.

Az új Alapprogram számunkra nem idegen, mert épp azokat az elveket teszi hangsúlyosabbá, amit a keresztyén nevelés eddig is fontosnak tartott. A felnőttnek kiszolgáltatott, esetleg különleges bánásmódot igénylő kisgyermek fokozott védelme, a szeretetteljes gondoskodás, az óvodáskorú gyermek személyisége fejlődésének fontossága mindig is munkánk alapja, kiindulópontja volt.

Reméljük, hogy az új Program segítségével még tudatosabban fogjuk végezni feladatainkat, a gyermekek egészséges fejlődését szolgálva. Szeretnénk hangsúlyt fektetni arra is, hogy a szülőkkel együtt közös célokat fogalmazzunk meg, így megvalósítva az együttnevelést, ami számunkra nehézséget okoz az utóbbi években, tapasztalva a liberális nevelés hatásait.

Továbbra is Isten segítségével bízunk, és kérjük, hogy adjon erőt, bölcsességet mindezekhez.

Fót, 2013. augusztus

AZ ÓVODA ADATAI

Az óvoda neve:

Fót- Központi Református Egyházközség „Száz Juhocska” Református Óvodája

Székhelye:

2151 Fót, Károlyi István u. 1.

Telephelye:

2151 Fót, Vörösmarty tér 2.

Elérhetősége:

Tel./fax: 06 27 360-733

Mobil: 06-30-638 4724

Levélcím: 2153 Fót, Pf. 25.

2151 Fót, Károlyi I. u. 1.

e-mail: 100 juhocska @ tvn.hu

honlap: -

Az intézmény típusa:

Óvoda, közoktatási intézmény

Az intézmény alaptevékenységként ellátandó feladata:

Óvodai nevelés

Alapító okiratának adatai:

Kelte: 1998. 05. 20.

Módosítva: 2009. 03. 25.

Gazdálkodási jogköre:

Önállóan gazdálkodó

Csoportok száma: 3

Engedélyezett maximális létszám: 82

Fenntartója:

Fót- Központi Református Egyházközség

2151 Fót, Károlyi I. u. 1.

Tel.: 06 27 358-121

Az óvoda vezetője:

Lakatosné Balog Erzsébet

A program benyújtója:

Az óvoda vezetője és a nevelőtestület

Az óvoda munkarendje:

Az óvodai nevelési év szeptember 01-től a következő év augusztus 31-ig tart.

Nyáron az óvoda 5 hétig zárva van, erről február 15-ig tájékoztatjuk a szülőket.

A nevelés nélküli munkanapok időpontjáról előtte 1 héttel kapnak írásbeli tájékoztatást.

Az óvoda nyitva tartása:

07⁰⁰ – 17⁰⁰ óráig

7⁰⁰ - 7³⁰-ig reggeli ügyelet az ügyeletes óvónővel,
16³⁰ - 17⁰⁰-ig délutáni ügyelet az ügyeletes óvónővel.

Az óvónők és dajkák heti váltásban végzik munkájukat.

ÓVODÁNK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP

Előzmények:

Alapító Okiratunk 1998. május 20.-án készült el egy hosszú, mégis váratlanul lezáródó érlelődési folyamat eredményeként. Intézményünk fenntartója a *Fót-Központi Református Egyházközség*, egy nagy múltú, gyökereihez mélyen ragaszkodó közösség, amelyben él a protestantizmus egyik nagyszerű törekvése: a gyermekek magas szintű, hitben gyökerező nevelése, képzése, taníttatása.

A rendszerváltás után a Gyülekezet részt vállalt a Fóti Ökumenikus Iskola létrehozásában, s már akkor feltámadt egy protestáns vagy kifejezetten református óvoda létrehozásának gondolata is. Ez a gondolat kedves, dédelgetett vágy volt, amelyet sokan hordoztak imádságban, de a gyakorlati kivitelezésre alig volt kézzel fogható remény (épület, személyi feltételek, anyagi bázis, ...). 1998. áprilisában egyik presbiterünk azzal jött haza az önkormányzati ülésről (ahol képviselőként volt jelen), hogy bajban van a község, kevés az óvodai férőhely, és megjegyezte, hogy itt az ideje, hogy óvodát alapítsunk. De hol? Ekkor derült ki, hogy a Gyermekvédelmi törvénynek megfelelően a Károlyi István Gyermekközpont nagy átalakuláson megy át, van olyan, eddig óvodaként működtetett épületük, amely megürül, így kibérelhetnénk. Innentől felpörögtek az események, s 1998. szeptember 1.-én megnyílt Fóton a Száz Juhocska Református Óvoda.

Óvodánk egyetlen csoportja a következőképpen állt össze:

12 állami gondozott gyermek a Károlyi István Gyermekközpontból

5 gyermek a környékbeli falvakból

11 gyermek a faluból

28 gyermek összesen

Ez a csoport teljesen osztatlan – korcsoportonkénti megoszlása:

Kiscsoportos: 10 (ebből állami gondozott 3)

Középsős: 8 (ebből állami gondozott 5)

Nagy csoportos: 10 (ebből állami gondozott 4)

Két óvónő és két dajka (egyik félállásban) kezdte meg az úttörő munkát intézményünkben. Munkatársi közösségünk egyben igazi szolgatársi, testvéri közösség is lett, ami döntő jelentőségű óvodánk jó légkörének kialakulásában.

Akkor még óvodánk nem rendelkezett szakmai múlttal, tradíciókkal, a református óvoda fogalma még egészen új volt, országszerte akkor alakultak ilyen óvodák. (Ez a rész változtatás nélkül az első Nevelési Programból került át.)

A jelen:

Azóta sokat változott a helyzet. Óvodánk egy másik épületbe költözött 2008. nyarán, melyet továbbra is bérlünk a Gyerekközponttól. Nem új, vannak hiányosságai (rosszak a nyílászárók, emiatt magas fűtés- és villanyszámla stb.) Az előzővel szemben viszont jóval tágasabb, van tornaszoba, egy kis orvosi szoba, logopédus helyiség, szertár, felnőtt öltöző. Volt még egy nagy terem, amelyik üresen állt, ez adta az indíttatást, meg a sok jelentkező, hogy bővítsük az óvodát három csoportosra. Mindenképpen változást hozott ez az életünkbe, de úgy néz ki, hogy sikerült megőriznünk a családi légkört, ami óvodánk egyik erőssége.

A munkatársak száma jelenleg 12 fő, ebből 8 fő törzsgárda (több, mint 10 éve dolgozik itt). 7 óvónő, 3 dajka, 1 óvodavezető, 1 gazdasági vezető helyettes. Azt is elmondhatjuk, hogy az újak is ugyanabban a szellemben, szolgálatként végzik munkájukat, s az egész munkatársi közösség együtt, egymást elfogadva és segítve dolgozik. Állami gondozott gyermek már nincs, a környező településekről azonban veszünk fel gyermeket, amennyiben a család a főtí Református gyülekezethez tartozik. Évek óta túljelentkezés van, az utánpótlás a testvérek közül, és a lelkesítő által vezetett Baba-mama körből érkezik.

Épületünk a hajdani Károlyi-birtok parkjában áll, így itt van a mi udvarunk is. Alapterülete a 75 gyerekhez mérten elég kicsi, de úgy, hogy 1-1 csoport a testnevelés foglalkozás idején benn marad, vagy ha 1-1- csoport sétálni megy, enyhíthető a zsúfoltság. Szabványosítottak a játékaink, van egy mászóvár csúzdával, libikóka, 2 rugós játék, láncos lépegető, 2 homokozó, babaház. Jövönk bizonytalan, bár határozatlan időre szól a bérleti szerződésünk, nem lehet tudni, mi a mindenkori kormány terve a területtel.

NEVELÉSÜNK ALAPELVEI, PEDAGÓGIAI HITVALLÁSUNK

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.” Példabeszédek könyve 22, 6,

A református nevelés világnézeti alapja a Biblia és az abból táplálkozó hitvallásaink. A helyi Pedagógiai Program az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának, Magyarország Alaptörvényének és a keresztyén nevelés értékeinek, célkitűzéseinek az összhangját szeretné megvalósítani, mely hitünk szerint a gyermek személyiségének egészét fejleszti, s jövőbeni boldogulását alapozza meg.

Eszerint a gyermeket

- szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg, elfogadás, tisztelet, szeretet és megbecsülés

- az őt megillető jogok figyelembevételével, minden gyermeket egyenlő eséllyel kell színvonalas nevelésben részesíteni, személyiségének teljes kibontakoztatását elősegítve, egyéni szükségleteihez igazodva

- a családi nevelést kiegészítve, esetenként hátránycsökkentő egyéni bánásmódban kell részesíteni

- keresztyén nevelésünk szeretné még megmutatni Isten Igéje és személyes példamutatás által a gyermekeknek a Világot és őket alkotó Isten szeretetét, segíteni, hogy kialakuljon bennük az Iránta való bizalom, ami hozzájárul ahhoz, hogy megtalálják a helyüket az adott közösségben, képesek legyenek a jó és rossz megkülönböztetésére, helyes önértékelésük legyen.

Az óvodai nevelés gyermekközpontú és befogadó szemléletű, a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik.

A nevelés: viszonyulás és értékrend-átadás. Emellett az Istentől kapott felelősség felvállalása a "születésekor legjobban segítségre szoruló teremtmény" iránt.

GYERMEKKÉP

„A föld valamennyi teremtménye közül születésekor az ember a leggyámoltalanabb, és szorul rá a legjobban a segítségre. ... A gyámoltalan állapotnak, amelyben az ember születik, nagy erkölcsi jelentősége van önmagára és környezetére nézve is ... más oldalról a segélyre szoruló állapot jelzi a gyermek kiválóságát, és arra mutat, hogy a gyermek magas fejlődésre van hivatva. Minél magasabb egy épület, annál szilárdabbnak kell lennie az alapnak, amelyen nyugszik.” (Dr. H. Bavinck)

A gyermek:

- Isten ajándéka, egyszerre egyedi személyiség (szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben) és szociális lény

- fejlődő személyiség, személyiségének kibontakozásában az őt körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó (életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak)

ÓVODAKÉP

Óvodánk beilleszkedik a magyar közoktatási rendszer törvényes kereti közé. Vállalja az óvoda védő-óvó, szocializációs, személyiségfejlesztő feladatkörét, melynek célja, hogy a gyermekben megteremtődjenek a következő életszakaszba való átlépés belső pszichikus feltételei.

A református óvoda megalapításával a gyülekezetnek az volt a célja, hogy betöltse ígérését, amelyet minden kereszteselő alkalmával tesz. A szülő ugyanis megfogadja, hogy úgy neveli és nevelteti gyermekét, hogy az majd a konfirmáció alkalmával önként is vallást tegyen református hitéről. A gyülekezet pedig megígéri, hogy kereszteselési fogadalmuk teljesítéséhez megad minden segítséget.

Fontos alapelv, hogy a gyermeket Isten elsősorban a családnak adta, érte főképpen a szülőket tette felelőssé, az óvoda pedig az ő segítő-partnerük feladatuk betöltésében.

Mivel az óvodás gyermek természetes közege a család, az óvodának a családot kell mintáznia, a keresztesyén óvodának pedig a keresztesyén családot.

Vannak sajnálatos esetek, amikor az óvodának kell pótolnia a család hiányosságait, esetleg a családot magát.

Óvodánk keresztesyén szellemben nevelő óvoda, így mindazon túl, amit egy jól működő világi óvodában kaphat a gyermek, itt a mindennapi élet részeként szeretnénk együtt élni Isten Igéjével, a Biblia normáival, református hitünk lelkeségével, erkölcsével. Óvodánk emberszemlélete a Biblián és a református hitvallásokon alapul, ebben gyökerezik, ezt a református keresztesyén értékrendet kívánjuk a gyerekeknek és a családoknak közvetíteni.

Olyan óvodát szeretnénk, amelyik családias, a családért van, ahol szülő és nevelő együtt érez felelősséget a gyermekért.

- Olyat, ahol Isten Igéje, az abban rejlő értékek érvényesülnek, ahol az élő Istent tisztelik, ahol a kívülálló is megérzi, hogy jó keresztesyének között lenni.
- Olyan óvodát, ahol igaz az énekek szava: „Itt van Isten köztünk...”, „az Úr énnékem őriző Pásztorom ...”
- Olyat, amelyik képes hordozni az állami gondozottat, a hátrányos helyzetűt, a bajokkal küszködő családot is.
- Olyat, ahol megkapja a kiemelt figyelmet az átlagtól eltérően fejlődő, tehetséges gyermek

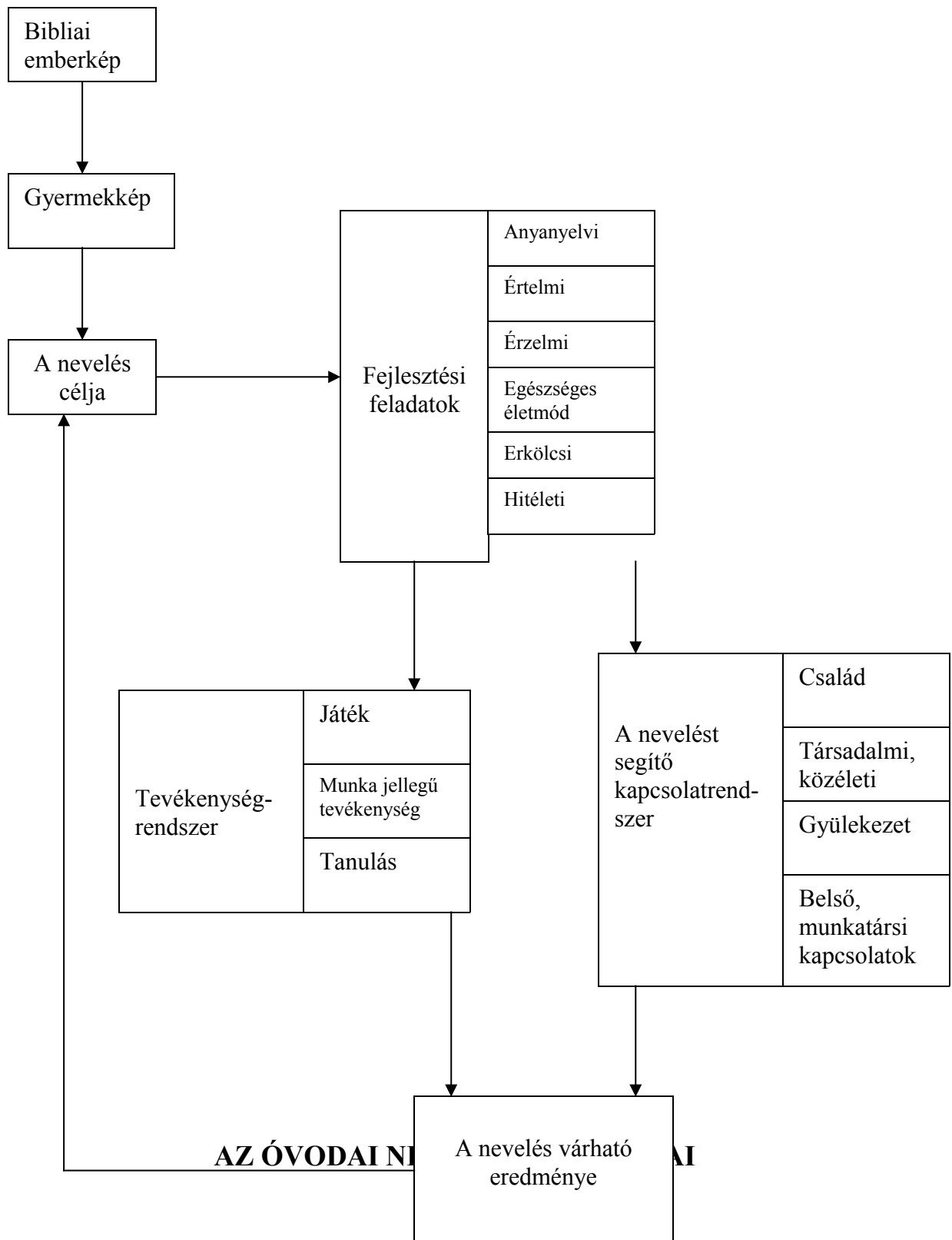
- Olyat, ahol a nemzetiséghez tartozó kisgyermeknek biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- Olyat, amelyiknek a légköre oldott, kötetlen, de ahol a kötetlenség, az oldottság mellett jól érzékelhetőek a gyerek és a felnőtt számára egyaránt védelmül szolgáló korlátok is.
- Olyat, ahol kötött és kötetlen foglalkozás is van, még sincs erőszaktétel se gyermekben, se pedagóguson.
- Olyan óvodát, ahol nincs görcsös hajszoltság, mégis ösztönzött, komoly és követhető a pedagógiai munka.

A pedagógus személye óvodaképünk fontos, sőt döntő része.

Ezért szeretnénk, hogy

- A pedagógus tudjon azonosulni a fenti értékrenddel, hogy azt képviselhesse (erre nézve fogadalmat tesz a gyülekezet közösségében).
- Szánjon időt lelke táplálására, Istennel való kapcsolatának építésére, mélyítésére (óvodai felnőtt áhítatok, személyes hitélet, gyülekezeti élet).
- Az óvoda pedagógusai, együttműködve a többi dolgozóval, közösen segítsék egymás lelki fejlődését, nehézségeik, különösen a munkánkkal kapcsolatos nehézségek viselését („Egymás terhet hordozzátok!” Gal. 6,2.).
- Imádkozzék a gyermekekért!
- Isten előtti lelkiismeretességgel fejlessze szakmai tudását, munkáját („Nem a szemnek szolgálván, hanem szívetek egyenességében, félvén az Istent.” Gal. 3,22.).
- A gyermek felé mutassa ki szeretetét minden lehetséges eszközzel (Szemkapcsolattal, megfelelő módon testi közelséggel, kitüntetett figyelemmel, elismerő szavakkal, védőkorlát felállításával, fegyelmezéssel, családi, oldott légkör megteremtésével, kiegyensúlyozott magatartásával, biztonságot nyújtó szokásokkal, hagyományok, ünnepek, születésnapok bensőséges megtartásával, tetteiben való áldozatkészséggel, megbocsátással)

PROGRAMUNK RENDSZERÁBRÁJA

Az óvodai nevelés általános feladatai az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül a fejlesztési területek:

- Egészséges életmód alakítása
- Érzelmi-, erkölcsi- és közösségi nevelés
- Anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés
- Hitéleti nevelés

1. Egészséges életmód alakítása

*„Dicsőítsétek azért az Istent a ti testetekben és lelketekben, amelyek az Istenéi!”
1. Kor. 6,20.*

Hitvallásunk szerint Isten minden létezőnek Istene, és mindenkor gondja van teremtményeire. Az egészséges életvitel igényének kialakítása, a testi fejlődés biztosítása, a fizikai állapot védelme, edzése óvodai nevelésünkben kiemelt jelentőségű. A keresztyén gondolkodásban, értékrendben az élet alapvető érték.

– Ezt az értékrendet közvetítjük a testi nevelés során (egymás és önmagunk testi épségének, egészségének óvása, az életünk minősége iránti felelősség felébresztése)

Ez a nevelési terület tartalmazza a gyermekek:

- gondozását,
- mozgásigényük kielégítését,
- az egészségvédelmet,
- az egészséges életmód szokásainak kialakítását (egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, testápolás, étkezés, pihenés, öltözködés)
- a fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet és eszközrendszer biztosítását,
- a testi nevelést,
- az edzést,
- mozgásfejlesztést
- a környezettudatos magatartás megalapozását
- az esetleges korrekciós és prevenciós feladatok ellátását megfelelő szakember bevonásával.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a gyermek megismeréséből kiindulva kövesse figyelemmel fejlődését, szükség esetén szakember bevonásával segítse, ha indokolt, a család felé is jelzést küldve keresse az együttműködés lehetőségét
- megbetegedés esetén a gyermeket különítse el, és értesítse a szülőket

- a gyermek környezete, az ő általa használt eszközök szolgálják testi fejlődését, motiválják a mozgásra
- a csoport napirendjének kialakításával is szolgálja az egészséges életmód megalapozását (mindennapos testnevelés, levegőzés és szabad mozgás biztosítása, vagy tornatermi mozgáslehetőség, szellőztetés, étkezések közötti itatás)
- spontán adódó helyzetekben és szervezett foglalkozásokon is hívja fel az óvodások figyelmét az egészségkárosító dolgokra (élelmiszerek, káros szenvedélyek, egészségtelen életvitel következménye). Beszéljenek arról, is hogy hogyan lehet ezeket megelőzni
- a gondozás során figyeljen az intimitás biztosítására, a testi közelségből adódó bizalmi kapcsolat kialakítására, és ezt kövesse a tevékenységek következetes és türelmes gyakoroltatása
- lehetőség szerint biztosítson a gyermeknek önállóságot, ha szükséges, bátorítsa erre (öltözködés, étkezés, testápolás)
- étkezések alkalmával legyen türelmes a "rossz evő" gyermekkel, az új ételekkel fokozatosan ismerkedjenek meg, és a kulturált étkezési szokásokat is tanítsa meg. (esztétikus terítés, evőeszközök használata, és nálunk hozzá tartozik az evés előtti és utáni imádság)
- lehetőleg mindennap fogyasszanak friss zöldséget, gyümölcsöt (szülők által behozott alapanyagokból kiegészítve az étkezéseket)
- külön figyelmet kell fordítanunk az étel érzékeny gyermekekre (nálunk biztosított számukra a külön étkezés)
- a pihenés nyugodt körülményeit teremtsen meg (halk szóval, simogatással segítse a nehezen elalvókat, a már nem alvó nagycsoportosok lehetőség szerint egy idő után felkelhetnek és csendes tevékenységet folytathatnak)
- a gyermekbalesetek megelőzésére figyeljen a környezet kialakításánál, a mozgásos tevékenységek megszervezésénél, a sérült játékok eltávolításával, vagy jelzésével
- minden nevelési év kezdetén tartson a csoportjának balesetvédelmi oktatást, ahol saját és társaik testi épségének megőrzését is hangsúlyozza

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Az alapvető tisztálkodási, öltözködési teendőket önálló végzik saját személyük körül. (mosakodás, fogmosás, fésülködés) lehetőleg figyelmeztetés nélkül
- Tudják a zsebkendőt helyesen használni
- Ágyneműjüket, ruhájukat összehajtják, a helyére teszik
- Az önkiszolgálást és a naposi teendőket is önállóan ellátják
- Étkezéskor helyesen használják az evőeszközöket, kulturáltan

- viselkednek az asztalnál
- új ételeket nem utasítanak el, megkóstolnak
- Környezetük rendjére vigyáznak, és önként részt vesznek a rendtelenség megszüntetésében
- A környezetvédelem fogalma, tartalma természetessé válik számukra
- mozgásukat, viselkedésüket, testi szükségleteiket képesek szándékosan irányítani
- mozgásuk összerendezetté válik

2. Az érzelmi-, az erkölcsi- és a közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága magatartásának érzelemvezéreltsége. Ezért nagyon fontos, hogy az óvodában a gyermeket érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott légkör vegye körül. Ez segíti a gyermeket abban is, hogy a tanult viselkedésnormák könnyebben beépüljenek, belsővé váljanak. Ez nálunk nem csupán az erkölcsi tulajdonságok gyakorolását jelenti (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség), hanem a bibliai megbocsátást és a bocsánatkérést, a felelősségvállalást stb. is. Ha vonzóvá tudjuk tenni számára a közösségben végzett tevékenységeket, közben átéli ezeknek a értékeknek a mindennapi „hasznát”: hogy jobb békességben élni egymással, mint veszekedni; ha én segítek a másoknak, számíthatok rá, ha nekem lesz rá szükségem stb.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Nyitott, barátságos, empátikus viselkedésminta nyújtása. (Pozitív és negatív megnyilvánulásaiban egyaránt, pl. felháborodását is tudja megfelelően kinyilvánítani.)
- A munkatársaihoz való keresztyén viszonyulása is legyen minta értékű.
- A tiszteletadásban is nyújtson mintát.
- Legyen tiszteletre méltó.
- Személyre és helyzetre szabott törődése során elégítse ki a gyermekek társas szükségleteit és az egyedüllét igényét is.
- Szervezzen közös élményekre épülő közös tevékenységeket, melyek segítik szűkebb és tágabb környezetének megismerését, az abban rejlő szépség és értékek megbecsülését, a kötődés (hazaszeretet) kialakulását
- Tartson kiegyensúlyozott kapcsolatot a családdal.
- A szociálisan hátrányos helyzetű gyerekekre egyéni fejlesztési tervet készítsen, melyet tüntessen fel az egyéni fejlesztési naplóban, és minden téren több figyelmet, segítséget biztosítson számára.
- Keresse meg a gyermek magatartás zavarainak okait, tapintatosan törekedjék a zavarok és az okok megszüntetésére.

- Éljen együtt a gyermekközösséggel, belülről alakítsa annak életét, légkörét
- A gyermekeket ismerje alaposan, ezt rögzítse a gyermekek egyéni fejlődési naplójában.
- Állítson fel egyértelmű szabályrendszert.

A fejlődés jellemzői az óvodás kor végére:

- Az énkép alakulásában legyenek pozitív célok, értékek a gyermek előtt. (Akarjon mások számára elfogadható, jó lenni.)
- Ismerje fel pozitív adottságait, hiányosságait, hiányosságaival tudjon frusztráció nélkül számolni.
- Alakuljanak ki az önértékesítés elfogadható formái, a kommunikációra való készség.
- A negatív érzelmek helyes kezelésére való törekvés
- A környezetben való eligazodáshoz szükséges – életkornak megfelelő-helyzetfelismerő készség kialakulása.
- Legyen képes közösségi normák beépítésére.
- Együttműködési készség: ötleteinek átadása, másokénak elfogadása, alkalmazkodás, stb.
- A kudarctűrő képesség
- Oldott, nyitott közeledés a környezethez.
- Mások iránti tisztelet, megbecsülés, ennek nyomán Isten iránti tisztelet.
- A feladattudat, szabálytudat megjelenése.
- Életkornak megfelelő kitartás
- Jó és rossz értékítéletre való képesség a bibliai normák alapján.
- A működő lelkiismeret mutakozzék meg, tanulja meg, hogy a lelkiismereti konfliktus gyógyírja a bocsánat. (Őszinteség, bocsánatkérés, megbocsátás, gyakorlása.)

3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés

Tartalma:

Az óvodáskorú gyermek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára alapozva, ismereteinek, értelmi képességeinek tudatos fejlesztése, rendszerezése, bővítése. Az ismeretek bővítéséhez szorosan hozzátartozik a Biblia üzenetének közvetítése. Olyan fejlesztő program kialakítása, amely minden gyermekben – akár kiemelkedő, akár átlagos, vagy lassabban fejlődő készségekkel bír – kialakítja azokat a képességeket, amelyek alapján örömet jelent számára a tanulás, önfejlesztés.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése kötetlen és kötött foglalkozások formájában.
- Játékos helyzetek, tanulási alkalmak teremtése.
- Élményszerzési lehetőségek megszervezése, amelyekben a gyermek érzékszervei útján szerezhethet tapasztalatokat.
- Komplex módszerek alkalmazása.
- Idő és lehetőség biztosítása együttműködésre, próbálkozásra, tévedésre, újrakezdésre.
- Olyan attitűdök, motivációk kialakítása, amelyek képessé teszik a gyermeket váratlan vagy komplex helyzetek megoldására, és egyre több örömet talál a kihívások legyőzésében, az önfejlesztő tanulásban.
- A játékszituációkban jelentkező és egyéb spontán helyzeteket is használja fel az értelmi képességek kibontakoztatására (természetesen a játék szabadságának megsértése nélkül).
- Mindezt hassa át a keresztyén szellemiség, mert tudjuk, hogy Isten nagyon fontos szerepet szánt az ember értelmének, önálló gondolkodásának.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről.
- Örömet jelent számára a tanulás, önfejlesztés.
- Érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél.
- Észlelése egyre pontosabb, valóságghűbb.
- Képes figyelemösszpontosításra.
- Valósághoz közeli képzeleti működés.
- Megjelennek a problémamegoldó és kreatív gondolkodás vonásai.
- Az emlékezet életkornak megfelelő fejlettsége.
- Rendelkezik elemi fogalmakkal, alakuló fogalmi gondolkodás.
- Elemi összefüggések felismerésére való képesség.
- Különböző helyzetekben elemi szinten való eligazodás.

4. Hitéleti nevelés

„Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked. Ismételd azokat fiaid előtt, és beszélj azokról.” V. Mózes 6,6

Az evangéliumi nevelőmunka átfogja az óvodás gyermek személyiségének egészét. Az a cél, hogy a keresztyén szeretetteljes légkör, gondolkodásmód hassa át az óvodai élet minden mozzanatát, területét, teljes idejét. Keresztyén erkölcsi tartalmakat ültetünk el a gyermekben (feltétel nélküli szeretet, megbocsátás, önzetlenség, lelkiismeret), és szeretnénk a gyermekeket Istennel való kapcsolatra segíteni a keresztyén hit belső békességének, érzelmi

többszöri kifejezésre juttatásával. Az óvodai élet alapja a Biblia, amelynek nem kényszerű sulykolással, hanem szellemiségének érvényre juttatásával kell jelen lennie. A hitéleti nevelés tartalmához tartozik a keresztyén hit ismereteinek átadása, a Biblia alapvető üzenetének a megismertetése: Isten maga a Szeretet, Isten szent és összeférhetetlen minden tisztátalansággal, a bűn rossz dolog, a szeretet legtökéletesebb megnyilvánulása a megváltás. A hitéleti nevelés tartalma azon túl, hogy áthatja a mindennapokat, konkrétan megnyilvánul a naponkénti rövid gyermekáhitatokban, étkezésekhez, pihenéshez kapcsolódó imádságokban, hitéleti foglalkozásokon, amelyeken az óvodáskorban megérthető bibliai történetekkel foglalkozunk.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Kihaszználja a hit közvetítésének lehetőségeit a mindennapi élet során
- Kötött és kötetlen hitéleti foglalkozásokat szervez.
- Imádkozik csoportjáért, a gyermekekért, a gyermekek családjáért.
- Munkáját áthatja a szeretet, az Isten iránti bizalom. *„Ne szóval szeressünk, hanem cselekedettel és valóságosan!” 1. Jn. 3,18. „Tudván azt, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.” 1. Kor. 15,58.)*
- Jó példa a gyermekek számára.
- Az eredményekért elsősorban Istennek hálás, Neki adja a dicsőséget. *„Az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, Aki a növekedést adja.” 1. Kor. 3,7.*
- Naponkénti rövid áhitat megtartása (egy bibliai mondat, gondolat, ének, imádság, esetleg rövid beszélgetés).
- Az óvodapedagógus munkájának legyen az alábbi Ige a motivációja: (Jézus) *„kézen fogva egy kisgyermeket közülük állította, átölelte, majd ezt mondta nekik: Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevemben, az engem fogad be.” Mk. 9,36-37.*

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Alakuljon ki bennük egy szerető Isten képe, bizalommal legyenek Felé.
- A gyermekek örömmel hallgassanak bibliai történeteket, néhányat maguk is tudjanak elmondani.
- Ismerkedjenek meg kötött imádságokkal, ismerjék meg a szabad imádság lehetőségét.
- Szívesen forgassák a Gyermek Bibliát, lássanak teljes Bibliát.
- Ismerjenek református énekeket, egyéb lelki énekeket.
- Szívesen jöjjenek el a templomba (óvodavasárnap), és tudják, hogyan kell ott megfelelően viselkedni.
- A megismert hitbeli és erkölcsi magatartásformákat próbálják életükben megvalósítani.

AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

Játék

A játék az óvodáskorú gyermek legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, amely saját szükségletéből fakad, s az egész személyiségét fejleszti. Ezért erre mindennap visszatérő módon, lehetőleg hosszantartóan és zavartalanul időt kell biztosítani.

Mire való a játék? Elsősorban öröme. Azután még arra, hogy segítse a gyermeket az őt érő hatások feldolgozásában, és hogy általa új dolgok épüljenek be életébe, személyiségébe. A gyermek a játékban éli át a döntés szabadságát. Ennek a szabadságnak az együttélés szabályai, a társakkal való együttműködés viselkedési szokásai adják meg a szükséges korlátait. Így alapvető jelentőségű a szocializáció folyamatában.

Az óvodáskor az ember életében annak az ideje elsősorban, hogy játsszon, s ez nem célszerűtlen időtöltés! Másodsorban azonban tanítani is kell a gyermekeket, a játék spontaneitását, meg a gyermekek alapvető kíváncsiságát is felhasználva. A kisgyermek első valódi játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt, a szülő és az óvónő. A felnőtt utánozható mintát ad a játéktevékenységre, s a már kialakult szabad játékfolyamatban bevonható társ marad, elakadás esetén segít, kezdeményez. Jelenléte segíti a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását.

A játékot bármi kiválthatja: helyzet, eszköz, szerep, legfőbb indítéka a tevékenység, tartalmát a gyermek élményei adják, döntő befolyással a gyermek érzelmei vannak rá (pl. mintaválasztás). A gyermek az átélt vagy vágyott helyzeteket reprodukálja, kipróbálja, megismer, fölfedez. Műveleteket, szerepeket, viselkedésmódokat gyakorol (a tanulási folyamat igen fontos formája). Ez későbbi feladattudatukat, helytállásukat is elősegíti.

A bibliai történetek, az óvoda felnőtt dolgozóinak keresztyén viselkedésmintái is beépülnek a játékba, így a keresztyén erkölcs jellemzőit gyakorolja: a szeretetet, megértést, igazságot, alkalmazkodást, stb.

A kisgyermek játéka létforma – játékának megfigyelése közben képet kaphatunk ismereteiről, élményeiről, mozgásigényéről, beszédképességéről, érzelmi állapotáról, szociális és értelmi fejlettségének egészéről. A játék a gyermek személyiségének tükrözője, azonban játékának megértéséhez, jogos következtetések levonásához ismernünk kell családi és pillanatnyi helyzetét, körülményeit.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Nyugodt légkör biztosítása: Alapvető szokás-, szabályrendszer kialakítása (nem túlszabályozva, de annyi szabályt alkalmazva, amennyi fokozza a biztonságérzetet, segíti az eligazodást, mindenki számára lehetővé teszi a világos határok bemérését, a nyugodt, zavartalan játékot), érzelmi harmónia, biztonságérzet kialakítása.
- Idő biztosítása: Az elmélyült játék kialakulásához minél hosszabb, megszakítás nélküli idő biztosítása szükséges. Mivel a játék döntő jelentőségű, erre kell a legtöbb időt fordítani.
- Hely biztosítása: Változatos tevékenységek folytatására alkalmas helyet kell biztosítani: mozgástér, kuckók, alkotásra, félrevonulásra, konstruálásra, stb. alkalmas területek.
- Játékeszközök biztosítása: biztosítani kell minél változatosabb, minden korcsoportnak megfelelő játékeszközöket, fantáziájukat, ötletgazdagságukat aktivizáló alapanyagokat (takarók, párnák, érdekes, vagy éppen nagyon hétköznapi tárgyak, barkácseszközök, stb.). A játékszerek legyenek esztétikusak, könnyen tisztíthatóak, sérülést, balesetet ne okozzanak.
- Élmények nyújtása: A játék alapját a gyermekek élményei, tapasztalatai nyújtják. Fontos, hogy az óvónő átgondoltan biztosítson élményeket, tapasztalatokat a játékhoz, használja fel a családi és egyéb élményeket is.
- Irányítás: Az óvodás gyermek még igen ráutalt korban van, ezért semmiben, így a játékban sem szabad magára hagyni, pusztán szemlélődni fölötte. Ez nem jelenti azt, hogy folyton bele kell avatkozni a játékba, de azt igen, hogy játszunk a gyerekekkel! Nagy empátiával felismerni azt, akinek segíteni kell, hogy játékba lendüljön, azt is, akit hagyni kell szemlélődni, egyedül lenni, vagy észrevenni azt, hogy mikor kell egészen a háttérbe húzódní. Vannak játékok, amiket maguktól is fölfedeznek a gyerekek, olyanok is, amelyeket együtt játszással kell bevezetni a csoportba. A játék irányítása során fontos feladat a konfliktusok feloldásában való segítség, ha azt a gyerekek még maguk nem képesek rendezni, vagy helytelen módon próbálják megoldani.
- Mintaadás: Az óvónő a játékban való részvételével, jelenlétével tudatosan mintát nyújt.

Fejlesztés a játékban:

A játék minden téren fejlesztő hatású, önkéntelen tanulási forma. Ebben a tevékenységben fejlődik, fejleszhető Pl. a mozgás, testséma, percepció, kommunikáció (verbális és nonverbális), képzelet, érzelmi élet, a társas kapcsolatok, szocializálódás (fontos lehetőség a perifériára kerülés megelőzésében, vagy a csoportba való beilleszkedésben), stb.

Munka jellegű tevékenységek

A munka ebben az életkorban szervesen összefonódik a játékkal, ezek indítékai is megegyeznek: az érdeklődés, kíváncsiság, a tevékenység lehetősége, az eszköz motiválja a gyermeket. Törekedjünk arra, hogy ne kényszer legyen a munka, hanem pozitív élményeken keresztül értse meg a gyermek, hogy Istentől, mint szeretett lénytől kapjuk a feladatainkat: *„Fogta az Úr Isten az embert és elhelyezte az Éden kertjében, hogy művelje és őrizze azt.” 1. Móz. 2,15.* Életkornak és egyéni képességeknek megfelelő feladatokat adva segítjük, hogy a másokért végzett tevékenységben örömet találjanak.

A munka célra irányuló tevékenység, többnyire külső irányításra folyik, a gyermektől belső figyelmet, kötelességvállalást és annak teljesítését igényli.

A munka a tapasztalatszerzésnek, az együttműködési készségnek, céltudatosságnak, önállóságnak és az önfegyelemnek az alakítója. Az újrakezdés, a hibajavító próbálkozás pedig edzi az akaratot, az eredményre törekvést. Így az óvodai munka jellegű tevékenység fontossága abban is megmutatkozik, hogy előkészíti az iskolai tanulást.

A munka jellegű tevékenységekben segítő társunk lehet a szülő, nagyszülő is: munkahelyük, kertjük, üzletük megismertetésével, az óvodai javító munkák gyerekek közötti végzésével, a régi kézműves mesterségek bemutatásával.

A tevékenység tartalma:

- Önkiszolgálás
- A környezet rendjének megőrzése
- Naposi munka
- Alkalomszerű munka
- Növény, állat gondozása

Az óvodapedagógus feladatai:

- A munkához való hozzáállása legyen példamutató, végezze munkáját Istennek szánt szolgálatból!

- A gyermekeknek a legnagyobb önállóságot biztosítva ösztönözze őket arra, hogy fölfedezzék a munka szükségességét és örömét.
- Tanítsa meg a gyermekeket a feladatok elvégzésére, az egyes munkafajták bevezetése fokozatosan, a munkafogások pontos bemutatásával történjék.
- A gyermekek fejlettségétől függően értékelje az elvégzett munkát, az értékelés mindig motiváló, biztató legyen, miközben a hibákat se hallgassa el.
- Fontos a szülők tájékoztatása, megnyerése.
- Becsültesse meg mások (felnőttek, gyerekek) munkáját, érzékeltesse, hogy mindaz, ami a gyermekeket körülveszi, valaki munkájának az eredménye, végső soron Isten ajándéka, gondviselése.
- Biztosítsa a munkavégzés feltételeit: munkaeszközök, munkalehetőség, idő, hely, a biztonságosság feltételei.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Az önkiszolgáló tevékenységet teljes önállósággal végzik.
- Környezetük rendjére, ezen belül saját felszerelésükre, annak rendezettségére figyelnek.
- Alkalomszerű feladatokat szívesen vállalnak, azok elvégzésében önállóak.
- Segítenek társaiknak.
- Naposságot szívesen vállalnak, az ezzel járó feladatokat önállóan, igényesen végzik.
- A környezetükben lévő növényeket óvják, az állatok gondozására, emberi gondoskodásra való rászorultságát átérzik, életkoruknak megfelelően végzik.

A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely nem szűkül le az ismeretszerzésre. Az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, az óvodai környezetben, kirándulásokon, az óvónő által kezdeményezett (kötetlen vagy kötött) foglalkozásokon és időkeretben valósul meg. Éppen ezért elképzelhetetlenek tarjuk, hogy ne az óvónő irányítsa. Az óvónőhöz fűződő érzelmi kapcsolat ebben az életkorban különösen nagymértékben befolyásolja a tanulás mélységét és a későbbi intellektuális kompetencia szintjét. A gyermekkor az életnek az a szakasza, amikor az ember a leginkább nyitott az őt érő benyomásokra, nyitva áll Isten dolgai felé is – ebben rejlik a keresztyén óvoda nagy lehetősége. Nagy felelősséget ró ránk az, hogy a kisgyermekkor a legtágabb értelemben vett tanulás igen intenzív szakasza, amikor a gyermek kiszolgáltatottan szív magába

mindent, ami őt éri. Ezt a felelősséget a tanulási folyamat tudatos átgondolásával, megszervezésével, irányításával vállaljuk magunkra – tudva azt, hogy Isten előtt tartozunk számot adni arról, hogy mit tártunk a gyermek elé, milyen lehetőségeket adtunk számára.

„Tanítsd a gyermeket az ő útjának módja szerint, még mikor megvénhedik is, el nem távozik attól.” Péld. 2,6.

Óvodánkban a keresztyén szellemiségnek érvényesülnie kell a tanulás tartalmában is: a megismerés Istentől kapott lehetőség, ajándék, feladat az ember számára. Nyitott, tanulásmotiváltsággal rendelkező gyermekeket kívánunk nevelni, célunk az, hogy megalapozzuk azt, hogy felnőtt korára élete része lehessen a folyamatos megismerés, a saját döntési, ítéletalkotási képesség.

„Ami megismerhető Istentől, nyilvánvaló előttünk, ... ami ugyanis nem látható Belőle, ... az a világ teremtésétől fogva alkotásnak értelmes vizsgálata révén meglátható.” Róm. 1,19-20.

A tanulási tevékenység célja, hogy a gyermekek készségeit, képességeit úgy fejlesszük, hogy az érzelmileg motivált cselekvő gondolkodási szintről eljussanak a fogalmi gondolkodás elemi szintjére. Feladatunk nem a tudományos fogalmak megtanítása, hanem az igaz tapasztalatok kiemelése, a tévesek korrigálása, pontosítása, a tapasztalatok, ismeretek rendszerezése, bővítése, összefüggések fölfedeztetése.

A tanulás formái:

- Utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás.
- Spontán, játékos tapasztalatszerzés.
- A gyermeki kíváncsiságra, kérdésekre, érdeklődésre épülő tapasztalatszerzés.
- Gyakorlati probléma- és feladatmegoldás.
- Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés és tapasztalatszerzés.
- Az óvodapedagógus által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás (amely magába ölelheti a fenti formákat).

Az óvodapedagógus feladatai:

- A tanulási folyamat során minél több lehetőséget biztosítson a próbálkozásra, gyakorlásra, tapasztalatszerzésre.
- A tapasztalatszerzés lehetősége legyen a gyermek számára minél komplexebb.
- Minél több érzékszerv működtetésével nyújtson tapasztalási, megismerési lehetőséget.
- Az ismeretanyag megválasztásánál tartsa szem előtt a „keveset jól” elvét, a helyi tapasztalatszerzési lehetőségeket.

- A gyermek megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, önkéntelen figyelmére, óvodai és óvodán kívüli tapasztalataira építve irányítsa a megismerést, a gondolkodásfejlesztés folyamatát.
- Vegye figyelembe a gyermekek önállósági vágyát, játékosságát, életkori és egyéni sajátosságait (pl. cselekvésben való gondolkodás).
- Törekedjék olyan légkör kialakítására, amelyben a gyermek minél természetesebben, szorongások nélkül és érdeklődéssel végzi tevékenységét.
- A hátrányos helyzetű gyermekek tanulási folyamatát kísérje nagyobb figyelemmel, szükség esetén kérje fejlesztőpedagógus segítségét.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- A spontán érdeklődésen túl kialakul a tanulási kedv, vágy.
- A gyermek tapasztalatai rendeződnek, pontosabbá válnak.
- Érzékelésük, észlelésük, megfigyelő képességük pontosabbá válik.
- Figyelmük, emlékezetük tartósabb lesz.
- Gondolkodásuk a fogalmi gondolkodás felé fejlődik.
- Képesse válnak problémák felismerésére, megoldására.
- Felismernek egyszerűbb összefüggéseket.
-

Verselés, mesélés

A mese, vers, mondóka a gyermek érzelmi-értelmi, erkölcsi és anyanyelvi nevelésének, fejlesztésének egyik legfőbb eszköze, segítője. Az elvont erkölcsi fogalmakat, az emberi érzések viszonyait konkrét belső képi formában éli meg a gyermek. Azonosul a szereplővel, s ebben rejlik a mese érzelemnevelő, jellemformáló hatása. Az érzelmileg is közel álló mesék, versek, mondókák szavai hamar beépülnek, a reprodukálás, eljátszás során aktívan maradnak szókincsében. A versek ritmusa, dallama, az anyanyelvi érzéket, a nyelvi szépségek iránti fogékonyságot, az igényes nyelvhasználatot fejleszti.

A népi, irodalmi művek válogatásánál gondolnunk kell arra, hogy olyanokat válasszunk, amelyeknek tartalma nem ütközik hitéleti nevelésünk céljaival, sőt erősíti azt.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságot él át, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás eleven belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A mindennapos mesélés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a személyes kontaktusnak, ezért nem tartjuk szükségesnek ezen a területen a technikai eszközök használatát.

Mivel a tömegkommunikációban egyre ritkább a gyermekhez pozitív tartalmat közvetítő (nem agresszív jellegű) mese, a szülőket is biztatjuk a személyes mesélésre.

A gyermek könnyen tanulja meg a verseket, mondókákat, de azért tanítsunk, hogy a gyermek élményeit, örömeit gazdagítsuk, ne a szerepeltetés kedvéért! Más az, ha a megtanult verssel az édesanyákat köszöntjük, vagy évzárón, óvodavasárnapon ünnepelünk.

A tevékenység tartalma:

- Életkornak, hitünk erkölcsi szempontjainak megfelelő mesék, versek, mondókák megismerése a magyar irodalom, a világirodalom, a népi és kortárs művészet köréből.
- A gyermekek dramatikus játéka, *bábozás*.
- A csoport életkori sajátosságainak és az *esztétikai igényességnek* megfelelő könyvgyűjtemény napi használata.
- A mesekuckó kialakítása, szabad használata.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált irodalmi anyag igényes összeválogatása.
- A megfelelő hely, idő, nyugalom megteremtése a tevékenységhez.
- Könyvek biztosítása a gyermekek használatára, mesélő kuckó kialakítása.
- A dramatizáláshoz, bábozáshoz eszközök biztosítása.
- Saját beszédtechnikájának, nyelvi kultúrájának igényessége, fejlesztése.
- Hatásos, érdeklődést keltő, igényes előadásmód.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Az érthető, kifejező, hatékony beszédkésztség alapjai kialakulnak.
- Szeretik a mesélést, maguk is segítenek az ehhez szükséges feltételek megteremtésében.
- A magyar népmesei szófordulatok passzív szókincsükbe beépülnek.
- Jól kommunikálnak, a metakommunikatív jelzéseket használják.
- Beszédfegyelmük kialakul, beszédkedvük erősödik.
- Gondolkodásuk, képzeletük, szándékos figyelmük fejlődik.
- A dramatizálásban az eszközöket önállóan használják, a szerepeket felosztják maguk között, dramatikus játékokat játszanak.
- Önállóan mondanak több versszakos verseket, megjelenik a versek hangsúlyozása.
- Képesek önálló mesemondásra.
- Képesek egy megkezdett mese saját fantáziájukkal kiegészített folytatására. A mesekönyveket, képeskönyveket a mindennapi élet részeként használják, óvják.

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc

„A zene lelki táplálék, és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele, lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, amelyekbe csak a zene világít be.” (Kodály Zoltán)

Ennek a tevékenységnek a fontosságát reformátor eleink is hangsúlyozták, azt állítván, hogy egy gyülekezet ének-zenei kultúrája, hű tükörképe lelkiállapotának. Külön súlyt ad az a felismerés, hogy az ének-zene az egyetlen olyan művészeti ág, amelyről biztosan tudhatjuk, hogy a mennyben is jelen van! Csodálatos élmény a gyermekek arcára kiülő elmélyült gyönyörűséget látni egy-egy szép népdal vagy zsoltár eléneklése közben. Ez azonban ma már komoly eredménye a nevelésünknek! Ebben a munkában Kodály Zoltán, Ádám Jenő, Forrai Katalin nyomán szeretnénk haladni. Miután a zenei kultúra állapota ilyen súlyos hazánkban, fontos felelősséget jelent annak tudata, hogy az óvodáskor a magyar zenei anyanyelv, a zenei ízlés megalapozásának a korszaka.

A tevékenység tartalma:

- Népi mondókázás.
- Pentaton karakterű, 6 hangterjedelmű dalok, népi dalos játékok éneklése, játszása.
- Zenehallgatás (elsősorban élő zene: az óvónő éneke, hangszeres játéka).
- Zenéhez kötődő táncos mozgás (a népi tánc alapmozdulataiból, elemeiből).
- Egyszerű hangszerek használata.
- A felnőttek néptáncával élménynyújtás (néptáncosok meghívása, óvoda táncház szervezése).
- Rögtönzött hangszerek készítése.
- Egyszerű dallamok improvizálása.
- A ritmust, lüktetést érzékeltető, gyakorló tevékenységek.
- A református zenei anyanyelv énekeinek éneklése, hallgatása,

A tevékenység fejlesztő tartalma:

- Ritmusérzék fejlesztése (egyenletes lüktetés, dalok, mondókák ritmusa, tempóérzék, ütemérzék, mozgások).
- Hallásfejlesztés (hangmagasság, hangszín, dinamika, tonális érzék)
- Éneklési készség fejlesztése (hangápolás, hangképzés, tiszta éneklés)
- Komplex zenei képességek fejlesztése (formaérzék, zenei emlékező képesség, kreativitás, belső hallás)
- Ízlésfejlesztés, esztétikai fogékonyság formálása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak, képességszintnek megfelelő összeállítása.
- Bensőséges, közvetlen zenei légkör kialakítása.
- Zenei műveltsége, a zenéhez való viszonya igényes.
- Szeressen és tudjon tisztán énekelni, rendelkezék hangszeres tudással.
- Módszertani kulturáltságát folyamatosan fejlessze.
- Gyakran, a spontán helyzeteket felhasználva énekeljen.
- Lehetőséget teremt a gyerekek zenei önkifejezésére.
- A szülőket is igyekszik megnyerni a zenei igényesség terén.
- Ismerje, használja a református zenei anyanyelvet.
- A zenei tevékenység megszervezése, eszközök biztosítása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Képesse válnak az igényes zenei élmények befogadására.
- Kialakul a belső motiváció az éneklésre, zenélésre.
- Kedves dalaikból repertoárjuk alakul ki (min. 10 dal).
- A zenehallgatás szükségletüké válik.
- Zenei ízlésük az igényesség felé mutat.
- Képességeikhez mértén tisztán, megfelelő hangmagasságban, tempótartással énekelnek.
- Ismernek hangszereket, azok hangját tudják azonosítani.
- Ritmusérzékük kialakul, az egyenletes lüktetés automatizálttá válik, amelyet tapssal, járással, ritmushangszerekkel ki tudnak fejezni, megkülönböztetik a dal ritmusától.
- Ismernek egyszerű ritmusokat, képesek azokat visszaadni.
- Ismernek egyszerű ritmushangszereket, használják azokat.
- Zenére történő mozgásuk összerendezett, esztétikus.
- Fölismerik a magas és mély éneklés, zenélés közötti különbséget, a dallam magasságbeli mozgását.
- Zenei emlékezetük, belső hallásuk működik.
- Érzékenyek a természet és a környezet hangjaira, képesek finom megkülönböztetésükre.
- Megkülönböztetik a tempó eltéréseit.
- Felismerik, reprodukálják a hangerő változásait.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Ezek a tevékenységek a vizuális nevelés konkrét eszközei, céljuk a gyermekek élmény- és fantázia világának képi, téri szabad önkifejezése.

A gyermekeket körülvevő esztétikai környezetet úgy kell kialakítani, hogy vizuális kultúrájuk, szépérzékük fejlődjék, érezzenek készítményt vizuális tevékenységekre. Ez a tevékenység felidézi az „imago Dei”-t, hiszen az ember az egyetlen teremtmény, aki a meglévőből egészen újat, eredetit tud alkotni meggondolt tevékenységként. Isten az embert válaszadó lénynek teremtette, dolgozó, szépérzékű válaszaiban valósítja meg önmagát és emberségét.

Gyermekkorban az érzéki megismerés a főszerep, s főként képekben fogja fel az ember a világot. A világ képi megismerése a személyiségfejlesztés fontos eszköze, így mindent el kell követnünk, hogy a vizuális élmények ne kerüljék el a gyermeket, s hogy ezekre ábrázolás formájában is válaszolhasson, ériék őt olyan élmények, amelyek ábrázoló tevékenységekre készítik, képzeletét megmozgatják.

Az érdeklődés, a motiváció, jó légkör befolyásolja azt, hogy környezetünkben mit veszünk észre. Csak szeretetteljes légkörben lehet alkotni, önmagunkat kreatívan kifejezni. Felnőtt közreműködése szükséges ahhoz, hogy megtanulja a gyermek észrevenni az Isten által teremtett természet és az ember harmóniájában azt, ami esztétikus, hogy megtanulja azokat a technikai formákat, amelyekkel gazdagabban fejezheti ki önmagát.

A tevékenység tartalma:

- Rajzolás (ceruzával, zsírkrétával, aszfaltkrétával, stb.)
- Mintázás (plasztilin, agyag, só-liszt gyurma, stb.)
- Építés
- Képalakítás
- Kézimunka
- Különböző technikák megismerése, alkalmazása
- *Barkácsolás*
- A természetben, a környezetben található anyagok kreatív felhasználása, átformálása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Esztétikus környezet kialakítása.
- A gyermekek munkáját csakis saját magukhoz viszonyítsa, a tevékenységre magára tegye a hangsúlyt (ötletesség, eredetiség, önállóság).
- Az ábrázoló tevékenységnek egész nap biztosítsa a feltételeit, lehetőségét.
- Gyűjtsön, kínáljon fel, biztosítson érdekes anyagokat, technikákat, eszközöket.
- A használt technikákat alaposan ismerje, biztonsággal kezelje, munkafogásait mutassa meg.
- Ismertessen meg művészi alkotásokat a gyerekekkel.

- Ébresszen kedvet az ábrázoláshoz, teremtsen ehhez oldott légkört, biztosítson élményeket.
- Biztosítson elegendő időt a tevékenységhez, annak nyugodt befejezéséhez.
- Alakítson ki a nyugodt tevékenység biztosítására alkalmas szokás- és szabályrendszert.
- Tisztelje a gyermek alkotásának szabadságát.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- A vizuális jellegű tevékenység a gyermekek számára kedves, örömteli tevékenységgé, önkifejezésük eszközeivé válnak.
- Finommotorikájuk fejlődik oly módon, hogy egyre tökéletesebb önkifejezés megvalósulása válik lehetővé ábrázoló tevékenységükben.
- Ismernek különböző ábrázolási technikákat, alapanyagokat, azokat biztonsággal használják, önállóan választják.
- Térben és síkban is képesek alkotásra.
- Megismerkednek a népművészettel, a népi használati eszközökkel, kézműves technikákkal, népi motívumokkal.
- Emocionális emlékképük van képzőművészeti alkotásokról.
- Esztétikai érzékük alakul, képesek a szép meglátására a természetben, tárgyi környezetben.
- Felfedezik az egyszerűség és a funkcionalitás értékét.
- Fölfedezik a téri viszonyokat, kiterjedéseket, formákat.
- A színeket ismerik, biztonsággal kezelik.
- Segítenek a környezet díszítésében.
- Fejlődik arányérzékük.
- Szívesen készítenek ajándékokat.
- Formaábrázolásaikban képesek hangsúlyozni a megkülönböztető jegyeket, jellemző formákat.
- Emberábrázolásukban megjelennek a részformák.

Mozgás

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. A sokféle mozgáslehetőség, amelyet biztosítanunk kell, kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését. Hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró képességének növeléséhez. Elősegíti a harmonikus testi-lelki fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megóvását. Megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődést segíthetjük. A gyermek legalapvetőbb, természetes megnyilvánulási formája, egyben igénye a mozgás. Szomorú tendencia civilizált világunkban, hogy a technikával (számítógép. TV,

videó) kiszorítjuk életünkől, még a gyermekek életéből is a mozgást, eltompul a mozgásigény. Ezen a téren is szembe kell úsznunk az árral, s különös figyelmet kell fordítanunk a mozgásra szánható időre, a lehetőségeknek a biztosítására – minél inkább a szabad levegőn. A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk, és mintát adunk a szülőknek is.

A tevékenység tartalma:

- A szabadidő, levegőzés során biztosított mozgáslehetőség (mászókák, futás, mozgásos játékok, stb.)
- Szervezett testnevelési játékok.
- Alaki gyakorlatok.
- Gimnasztika
- Járás, futás
- Támasz- és függésgyakorlatok
- Egyensúlygyakorlatok
- Ugrások
- Dobások, labdagyakorlatok

A tevékenység szervezeti keretei:

- Egész nap biztosított mozgáslehetőség
- Mindennapi testnevelés
- Kötött testnevelési foglalkozás

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése, a szabad mozgás lehetőségének biztosítása.
- Fejlesztő eszközök biztosítása.
- Baleset-megelőzés
- A bátortalanabbak, ügyetlenebbek biztatása, egyéni bánásmód.
- A gyakorlás lehetőségének biztosítása.
- Jó levegőjű, tiszta környezet kialakítása (megfelelő szellőztetés).

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- A gyerekek örülnek a mozgásnak, szívesen élnek a mozgáslehetőségekkel.
- Mozgásuk harmonikussá, összerendezetté válik.
- Cselekvőképességük gyors, a mozgásban kitartóak.
- Erőnlétük, teljesítő képességük növekszik.
- Fejlődik testsémájuk, téri és időbeli tájékozódásuk.
- Finommotorikájuk, szem-kéz koordinációjuk fejlődése eléri az iskolába lépéshez szükséges szintet.

A külső világ tevékeny megismerése

A Biblia tanítását alapul véve a Föld, a világ Isten teremtménye, abban megláthatjuk Isten keze nyomát, annak megismerése közelebb visz a nagy Alkotóhoz. A gyermek természetében benne van a nyitottság, amely fogékonnyá teszi őt a világ csodái iránt. Ez az alap, amiből kiindulunk. A gyermeki megismerés alapja ebben a korban az érzékelés, tapasztalás, cselekvés.

Célunk, hogy gazdag tapasztalatok során csodálkozzanak rá a teremtett világ szépségére, arra, hogy amit Isten teremtett, az jó. Éppen ezért felelősséget szeretnénk ébreszteni a teremtett világ, és a Teremtőtől kapott képességek által működő ember alkotása, munkája, tehát a mesterséges környezet, valamint a társadalmi környezet iránt. A gyermek tájékozódásának, eligazodásának is alapot kívánunk adni.

A környezeti nevelés az óvodában a szokásokon, a környezettel való kapcsolattartáson, a hétköznapi apró történéseken keresztül érvényesül.

A tevékenység tartalma:

- Séták, kirándulások (elsősorban az óvoda környékén).
- Élősarok gondozása
- Kerti munka
- Természetvédelem, környezetvédelem.
- Matematikai tapasztalatok szerzése
- Hagyományok, szokások, ünnepek ápolása
- A természetről szóló irodalmi alkotások megismerése.
- A környezetet ábrázoló (természeti, társadalmi) könyvek forgatása.
- A gyülekezeti életbe való bekapcsolódás.
- Az udvari élet, a játék során adódó spontán lehetőségek kihasználása
- A környezet megóvására irányuló tevékenységek végzése

Az óvodapedagógus feladatai:

- Minél több alkalmat teremtsen a természettel való találkozásra, tapasztalatszerzésre.
- A megismerési folyamat megszervezése tevékenységközpontú legyen, minél több érzékszervet működtessen.
- Biztosítsa a tevékeny megismerés feltételeit (alkalom, idő, hely)
- Alakítson ki szép környezetet a gyermekek számára, ebbe a formáló munkába életkornak megfelelően vonja be őket.

- Biztosítsa az óvodai környezet biztonságosságát.
- Az étkezés kultúrájának biztosítása.
- Tudatosítsa, hogy Isten ajándéka a környezetünk (a természeti és a társadalmi is, pl. a róluk gondoskodó felnőttek, a gyülekezet, az óvodai gyermekközösség, a falu, stb.). Neki tarozunk felelősséggel a környezetünk iránt.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Közvetlen környezetüket ismerik, biztonságosan tájékozódnak benne.
- Be tudnak mutatkozni, a személyükhöz kötődő adataikat ismerik.
- Ismerik a környezetükben élő állatokat, növényeket, a róluk való gondoskodást.
- Tudják, hogy a világ szépségeit, ebben a saját életünket is, a Teremtő Istennek köszönhetjük, s becsülik ezeket.
- Életkoruknak megfelelően kialakult fogalomkörrel rendelkeznek az emberek, állatok, növények világáról.
- A környezetükben lévő matematikai összefüggéseket fölismerik, matematikai fogalmaik alapszinten kialakulnak.
- Ismerik lakóhelyük nevezetességeit, művészeti alkotásait.
- Ismerik a gyülekezeti élet hagyományait, szokásait.
- Kialakul igényük az esztétikus környezet megővéására.

AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

Személyi feltételek:

A személyi feltételeknek meg kell felelnie a törvényi előírásoknak.

1. Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.
2. A nevelőmunka a pedagógus munkáján és személyiségén alapul, mint a gyermek számára
3. Az óvodapedagógus és a nem pedagógus alkalmazottak munkájának összhangja biztosítja az eredményt.
4. A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli

Óvodánkban a nevelést felsőfokú óvónői vagy óvodapedagógusi szakképesítéssel rendelkező szakemberek végzik. Szakmai továbbfejlődésük szempontjából az alábbi irányokat tartjuk fontosnak:

- hitoktatói végzettség
- Részképeségek fejlesztéséről, fejlesztőpedagógiáról szóló tanfolyamok
- Bibliaismereti tanfolyamok

- Népi mozgáskultúrához, kézművességhez kapcsolódó tanfolyamok

Az óvoda vezetőjének kötelessége hitével, magatartásával, szakmai ismereteivel segítenie az óvoda működését, annak stabilitását. Az óvodavezető munkáját a szakmai és a gazdasági vezető helyettesek segítik.

A dajkák gyermekek gondozásában segítenek. Nagyon fontos, hogy munkájukat a pedagógussal összhangban végezzék, ezért már több éve ugyanabban a csoportban dolgoznak. A természetes változást nem tudjuk kikerülni, de ez inkább az óvónőket érinti(pl. gyermekszülés) Törekvésünk, hogy dajkáink szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezzenek.

A munkatársaknak el kell tudniuk fogadni a református keresztyén erkölcsi követelményeket, melyet a Szentírás, hitvallásaink, egyházunk hagyományai határozzák meg. A dolgozók elkötelezettségüket fogadalommal erősítik meg.

Tárgyi feltételek:

A tárgyi feltételeknek is meg kell felelniük a törvényi előírásoknak. Ennek értelmében elkészítettük a minimális eszközjegyzék elérését tartalmazó eszközfejlesztési tervünket.

Óvodánk a jelenlegi épületben megfelelő alapterületű csoportszobákkal rendelkezik, van tornaszobánk, logopédus szoba, egy nagy közös helység, ahol dajkák, óvónők pihenőidejüket tölthetik, készülhetnek a foglalkozásra, értekezletet tarthatunk. A felnőtt öltöző még mindig nem elegendő alapterületű. (de az előző épületben egyáltalán nem volt)

Tárgyi feltételeink fejlesztésénél a következőket kell szem előtt tartani:

- Legyen a bútorok mérete a gyermekekhez illő.
- Biztosítsunk elegendő mozgásteret.
- A játékok a fejlesztés szempontjaihoz igazodjanak, legyenek fejlesztők, esztétikusak.
- Az eszközök biztonságosak legyenek, ne legyenek balesetveszélyesek.
- Törekedjünk a természetes alapanyagok használatára
- A gondozás, higiénia feltételei biztosítottak legyenek.
- Az udvar füves, dimbes-dombos, tágas, esztétikus legyen. Kívánatosnak tartjuk, a feltételek kialakulása mellett, hogy elsősorban fából, természetes anyagokból készült eszközök legyenek, homokozó, babaház, mozgásfejlesztő eszközök, mászóak.
- Az udvari élethez változatos, mozgásfejlődést segítő eszközök legyenek (roller, bicikli, szánkó, stb.)
- Az óvodai csoportok díszítése, hangulata igazodjék a keresztyén szellemiséghez, a helyi népi kultúra jelenjen meg benne (régóta használati tárgyak, kosarak, bútordarabok).

- A bensőséges hangulat, a szokásrendszer érzelmi mozzanatainak kialakításához puha párnák, báránybőrök, takarók, növények, esetleg akvárium, stb.
- Olyan beltéri eszközök, amelyek a csoportszobában is lehetővé teszik a szabad játék idején is a mozgásfejlődést (lépegető, bújócskacső, forgó tölcser, krokodilhinta stb.)
- Legyen eszköztára a hitéleti nevelésnek, tevékenységeknek: Teljes Biblia, gyermekbiblia, flanel képek, bibliai tartalmú képeskönyvek, társas játékok, énekes könyv. (Ezeknek a kiválasztásánál fontos szempont az esztétikai nevelés, a hitelesség, a biblikus szemlélet érvényesítése.)
- A szakmai munkához színvonalas szakmai, hitéleti könyveket tartalmazó könyvtár is szükséges.

Az óvodai élet megszervezése

- Játék: Az óvodai élet során erre kell a legtöbb időt fordítani, ennek a tevékenységnek a megszervezésénél elsődleges szempont a játék szabadságának biztosítása.
- Munka jellegű tevékenységek: A ráfordított időt rugalmasan, az adott tevékenységnek (pl. naposság) megfelelően kell biztosítani. Az óvodáskor elején elsősorban az önkéntességre támaszkodunk a szervezésnél, nagycsoportos kor végére elvárható a kötelező jelleggel végzett munka.
- A szervezett tanulás formái:
 - Kötetlen
 - Közvetve kötelező (részben korlátozzuk a játékot, nem kell elrakodni)
 - Kötelező

Az egyes foglalkozási ágakban vagy esetenként az óvónőre bízunk, hogy mikor, melyik formát tartja megvalósíthatónak, saját személyiségéhez illeszkedőnek. Azt azonban megkívánjuk, hogy kiscsoportban tartózkodják a kötelező jellegtől, középső csoportban már hetente többször lehetnek ilyen jellegű foglalkozások, nagycsoportban naponta.

A szervezett tanulás munkaformái:

- Frontális (ajánljuk mese, vers, zenehallgatás, énekes játékok, hitéleti foglalkozás, testnevelés esetében)
- Mikrocsoportos: (ajánljuk rajz, mintázás, kézimunka, környezetismereti esetében)
- Egyéni (részképességek fejlesztése egyéni igények szerint)

Hetirend

A hetirendet úgy ajánljuk, hogy szeretnénk minél inkább meghagyni az óvodapedagógus szabadságát, biztosítani a rugalmasság lehetőségét. Az óvónő alakítsa ki úgy, hogy a rendszeresség mellett legyen szabad arra, hogy egy-egy adott helyzetben a fejlesztési célok megvalósításáért változtasson.

Vers, mese	Mindennap legyen jelen (pl. alvás előtt) + 1x hetente foglalkozás (korcsoportonként)
Ének-zene	Heti 1x (korcsoportonként)+énekes játék, énekelgetés naponként
Rajzolás, mintázás, kézimunka	Mindennap legyen jelen + 1x hetente foglalkozás (korcsoportonként)
Mozgás	Mindennapos testmozgás + hetente 1x foglalkozás (korcsoportonként)
A környezet tevékeny megismerése	Heti 1x (korcsoportonként)+ nagy és középső csoportban heti 1x matematikai jellegű
Hitéleti foglalkozás	Mindennapos áhítat, + heti 1 foglalkozás

Az óvodai élet időbeosztása, napirend

Október 1.-től május 31.-ig:

Tevékenység	Időtartam		
	Kiscsoport	Középső csoport	Nagycsoport
Játék	5 óra	5-6 óra	5-6 óra
Munka jellegű tevékenység, önkiszolgálás	1 óra	1 óra	1 óra
Szervezett tanulás	maximum 35 perc	maximum 45 perc	maximum 65 perc
Hitéleti tevékenység (áhítat)	5 perc	5-7 perc	5-10 perc
Pihenés	2,5 óra	2 óra	1,5 óra
Étkezés	1,5 óra	1 óra 10 perc	1 óra 10 perc

Június 1.-től szeptember 31.-ig:

Tevékenység	Időtartam		
	Kiscsoport	Középső csoport	Nagycsoport
Játék	5 óra	5-6 óra	5-7 óra
Munka jellegű tevékenység, önkiszolgálás	1 óra	1 óra	1 óra
Hitéleti tevékenység (áhítat)	5 perc	5-7 perc	5-10 perc
Pihenés	2,5 óra	2 óra	1 óra
Étkezés	1,5 óra	1 óra 10 perc	1 óra 10 perc

Ünnepeink

Az ünnepek fontos részét jelentik az ember életének, alapvető lelki szükségletünk, hogy hétköznapijainkat megszakítsuk, ünnepléseinkben új lendületet kapjunk. Pedagógiai szempontból is nagyon nagy jelentősége van annak, hogy mi az, ami kiemelkedik az életünkben, hogyan ünnepelünk. Isten már az ószövetségi időkben rendelkezett arról, hogy az ünnepeket a Vele való közösség építésére, az Isten iránti hála kifejezésére és az ember örömére kell fölhasználni. Az óvodában tartott ünnepléseket is ennek megfelelően kell megszerveznünk. Lényeges, hogy ezek a napok örömet, bensőséges istenközelítést jelentsenek, föl se merüljön a szerepeltetés okozta stressz.

Az alábbi ünnepeket szervezzük meg:

- A gyermekek születésnapja
- Az óvoda születésnapja, óvodavasárnap (ekkor a gyülekezetben teszünk látogatást)
- Nagyok búcsúztatása
- Anyák napja
- Évzáró
- Mikulás
- Advent
- Karácsony
- Húsvét
- Nemzeti ünnep (márc. 15.)

Az itt felsorolt ünnepeknek kialakítjuk a sajátos szokásrendszerét, ünneplési formáit:

- Bensőséges együttlét a csoport közösségében énekléssel, gyertyagyújtással, apró kedveskedésekkel (születésnapok, advent, karácsony)
- Ünneplés szervezése, amelyekre műsorra készülünk a gyerekekkel (évzáró, anyák napja, óvodavasárnap)
- Az óvodásokkal elmegyünk a templomba úgy, hogy csak mi vagyunk ott (húsvét)
- A gyermekeknek programot szervezünk, mint pl. táncbázis (márc. 15.), gyermeknap, kézműves program
- Hitéleti foglalkozás keretében való megemlékezés:
 - o Reformáció
 - o Virágvasárnap
 - o Nagypéntek
 - o Mennybemenetel
 - o Pünkösöd

Vannak ünnepek, amiket azért tartunk délután, mert kifejezetten szeretnénk, hogy részt tudjanak venni a családtagok. Ezek közül kiemelkedik a már hagyománnyá lett adventi közös gyertyagyújtás. Ez óvodánk egyik legbensőségesebb együttléte 3 hétfőn át.

Az óvoda kapcsolatai

1. A család

A nevelési folyamat szempontjából legfontosabb az óvodásaink családjával való kapcsolatunk. Mivel óvodánk alternatívája az önkormányzati óvodáknak, már bizalmi kapcsolatot fejez ki az a tény, hogy valaki megkeres bennünket, s ránk bízta gyermekét. Mi pedig szeretnénk méltók lenni erre a megelőlegezett bizalomra, és segítőtársnak tekintjük magunkat. Abból fakadóan, hogy óvodánk református elkötelezettségű, kötelességünknek érezzük, hogy a tájékoztatás minél teljesebb legyen, a szülőket ösztönözzük arra, hogy választásuk ne felszínes benyomásokon, hanem megfontolt döntésen alapuljon. Felvételnél nyilatkozatot íratunk alá, hogy a gyermek hitoktatáson fog részt venni.

A gyermek személyiségének alaposabb megismerése, a család számára hathatós segítséget jelentő pedagógiai munka érdekében a következő tényezők feltárására van szükség:

- A család értékrendje, életvitele, nyitottsága
- A család szerkezete, generációk, szülők kapcsolata
- A gyermek helye a testvérkapcsolatokban
- A szülők ambíciói, szokásai, hobbija
- A szülők gyermekismerete, nevelési kérdésekben való jártasságuk, elképzeléseik
- A család anyagi helyzete (lakásviszonyok, van-e munkahelyük, vannak-e komolyabb anyagi nehézségeik, stb.)
- A szülők elvárásai az óvodai neveléssel szemben.

Természetesen ezeket az információkat nagy tapintattal kell elérni (csak akkor, ha azt a család önként bízta ránk), és nagyon bizalmasan kell kezelni. A nevelés során csakis a gyermek érdekében szabad felhasználni. Alapvető törekvés az együttműködés, a kölcsönös nyitottság, tisztelet, elismerés, bizalom. Érezze a szülő, hogy gondjait megoszthatja, segíteni akarunk, ha másképp nincs módunk, imádkozunk értük. (Örömteli tapasztalatunk, hogy sok szülő szinte rendszeresen osztja meg velünk belső gondjait, várják biztatásunkat.) Az óvónőknek ezt a nyitottságot maguknak is tudatosan vállalni kell, a gyermek mellett a szülőket, a velük való kapcsolatot is. Ez intézményünkben elvárás a kollégák felé.

A kapcsolattartás formái:

- Már a beiratkozást megelőzően az óvodavezető a lelkész nő

meghívására részt vesz egy baba-mama kör alkalmán, ahol röviden ismerteti az óvoda általános és speciális jellemzőit, és a felmerülő kérdésekre is válaszol

- Lehetőség van az óvodában való körülnézésre, ismerkedésre előzetes egyeztetés után
- A beiratkozásnál nyitott, barátságos, szeretetteljes fogadtatás
- Lehetőleg még a beszoktatás előtt családlátogatás, a szülők felkészítése a beszoktatási időszakra.
- Az óvodai élet megkezdése előtt szülői értekezlet, amelyen tájékoztatást kapnak a szülők, az új szülők megismerhetik egymást.
- Közös, szülők jelenlétével történő beszoktatási időszak.
- Szülői értekezlet. (Kerüljük az unalmas, monológyszerű megtartását, akkor van értelme, ha a közös nevelési gondjainkról párbeszédet tudunk folytatni.)
- Fogadóórák (a gyermekek illetve a szülők szükségletei szerint bármikor),
- Évente kétszer tájékoztatás a gyermek fejlettségi szintjéről a fejlődési napló alapján, (ezt a csoportnaplóban rögzíteni kell)
- Családlátogatások.
- A szülők bevonása ünnepeinkbe. (Közös adventezés, óvodavasárnap, olyan ünnepek szervezése, amelyeket a szülők „kedvéért” tartunk.)
- Közös szabadidős tevékenység szervezése (kirándulás, részvétel a gyülekezet családi napján, családi hetén).
- Minél több információ nyújtása a faliújságon (napirend, hetirend, a foglalkozásokról szóló tájékoztatás: anyaga, mit fejlesztünk, hogyan lehet otthon is kapcsolódni ehhez, esetleg a nevelési terv lényegesebb elemei).
- A gyülekezeti ünneplésekbe, eseményekbe is igyekszünk bevonni a szülőket (tájékoztatás, hívogatás).
- Az óvodáért végzett közös munkák szervezése (udvarrendezés, nagytakarítás, játékjavítás, adventi koszorúkészítés).

Próbáljuk bevonni a nevelésbe, együttműködésbe az egész családot (az apákat, nagyszülőket, testvéreket is). Összejöveteleinket a szülőknek megfelelő időpontban szervezzük, megpróbáljuk megszervezni a gyermekek elhelyezését, amikor kizárólag a felnőttek részvételére számítunk.

Az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy a szülők örülnek a nyitottságnak, szívesen veszik segítőkézségünket, de ez egy idő után oda vezetett, hogy az óvoda közösségi életéhez szükséges fegyelem föllazult (pl. ebédbefizetések, a szükséges felszerelések biztosítása, a házirend betartása terén). Ebből a tapasztalatból tanulva a segítőkézség mellett fontosnak tarjuk az óvoda iránti felelősségérzet, a szükséges fegyelem kialakítását a szülőknél is. A szülők részvételét az óvoda életében szervezett formában az óvodaszék ill. az általuk

választott képviselők segítségével valósítjuk meg. Ezeknek működését a Szervezeti és Működési Szabályzat foglalja keretbe.

A hátrányos helyzetű gyermek családjával való kapcsolat

A hátrányos helyzetű gyermekekkel kapcsolatban az az eddigi tapasztalatunk, hogy akkor tudunk igazán segíteni, ha a szülők megértik segítő szándékunkat, érzik, hogy egyenrangú partnerként kezeljük őket, nem tapasztalnak lekezelést, megvetést, kiépül bizalmuk. Óvodánk elfogadó keresztyén légköre igazi alap a segítségnyújtásra. A kiépült bizalom alapján könnyebben vállalják a problémák megoldására a szakember segítségének igénybe vételét. Többször tapasztaltuk azt is, hogy szívesebben, nagyobb bizalommal fordulnak a családok egyházunk szolgálatai felé a nálunk szerzett pozitív tapasztalatok kapcsán.

2. Belső, munkatársi kapcsolatok

A nevelési folyamat szempontjából a családdal való kapcsolattartással egyenértékű az óvodán belüli kapcsolatrendszer a munkatársak között. Óvodánk egyik legfontosabb erőssége lett ez a belső rendszer, csapatmunka, ezért szentelünk ennek teret Pedagógiai programunkban is. Istennek lehetünk hálásak, hogy úgy dolgozhatunk együtt, hogy magunkról és munkatársunkról is tudhatjuk, hogy Istentől kapott helyünkön, szolgálatban vagyunk itt az óvodában. Az óvoda elindulása óta többször is kerültünk abba a helyzetbe, hogy valaki gyermeket szült, új munkatársat kellett keresni. A belső összetartás azonban mindig segített, hogy a befogadás és beilleszkedés problémamentes legyen. A közösségben mindegyikünk sajátosságainak meg van a helye, szerepe. A kollégák megválasztásánál mindig imádságos szívvel döntöttünk, mindenkit, aki hozzánk került Isten ajándékának látunk, olyannak, akire éppen szükségünk volt.

„Ahogyan a testnek sok tagja van, de nem minden tagnak ugyanaz a feladata, úgy sokan egy test vagyunk a Krisztusban, egyenként pedig egymásnak tagjai. Mert a nekünk adatott kegyelem szerint különböző ajándékaink vannak, eszerint szolgálunk is.” Róma 12,4-6.

Óvodánk szülők által is pozitívan értékelt, és belső értékítéletünk alapján is erősségként megállapított alapvető értéke, erőssége ez a keresztyén munkatársi közösség. Olyan kincsünk ez, amelyet imádságban, törekvésben, a mindennapi életben tudatosan őriznünk kell. Új kollégák felé mindjárt a kezdetektől sugározni kell ezt a légkört. Aki közénk akar tartozni, velünk akar dolgozni, annak tudatosan mérlegelnie kell, hogy maga is ennek a közösségnek tagjává lehet, amelyik hordozni fogja őt, de amelyik felé ő is tarozik a maga Istentől kapott ajándékaival szolgálni, a többieket hordozni.

A kapcsolattartás formái:

- Munkatársi áhítatok (hetenként)
- Munkatársi megbeszélések (hetenként)
- Egy csoportban dolgozó óvónők, dajkák megbeszélései (szükség szerint)
- Vezetőségi megbeszélések (havonta)
- Munkatársi értekezletek (nevelés nélküli munkanapokon)
- Nevelési értekezletek
- Születésnapok megünneplése (köszöntés Igével)
- A gyermekükkel otthon lévő kolléganőkkel való kapcsolattartás
- Munkatársi közös ebéd (évente egyszer)

A belső kapcsolatrendszer működtetéséért különösen nagy felelősséget kell, hogy érezzen a mindenkori óvodavezető. Törekedjék munkatársaival a jó kapcsolattartásra, legyen egyfajta lelkipáspásztor kollégái felé. Az óvodavezető megválasztásánál jó, ha az is szempont, hogy képes legyen erre a feladatra.

Természetesen a jó munkatársi kapcsolatokért nemcsak az óvodavezető felel, mindenkinek hozzá kell tennie a maga felelősségét. Ebben fontos, hogy egymásért és együtt is imádkozzunk. A munkatársi közösség gondozásában várjuk a mindenkori lelkipáspásztorok segítségét is (legalább havonta egyszer tartsanak munkatársi áhítatot).

3. A gyülekezet

Mivel óvodánk fenntartója a Fót- Központi Református Egyházközség, ebből következik, hogy kapcsolatunkat nem a hivatalnoki hozzáállás jellemzi.

Amire figyelniünk kell:

- A gyülekezet közössége szükséges ahhoz, hogy a gyermekek tapasztalatot szerezzenek arról, hogy a felnőttek éppen olyan szeretettel, alázattal, hittel fordulnak Istenhez, mint ahogy azt az óvodai közösségben átélték.
- A gyermek számára megerősítést, rögzülést, mélyebb értékrendi beágyazódást jelent az, hogy felnőttek között is hallja az óvodában megismert bibliai történeteket, énekeket, igeverseket.
- A gyermek érzi, tudatosíthatja, hogy a gyülekezet állandóságot jelent, ahová tarozhat, bizalommal fordulhat iskolás, majd felnőtt korában is.
- A gyülekezet tagjaiban erősíti a találkozást az áldozatvállalás szükségességét, értelmét, annak látását, hogy milyen jelentősége, áldása van az óvodai nevelőmunkának.

A kapcsolattartás formái:

- A gyülekezet tagjainak látogatásai az óvodában (a lehetőség biztosítása, ill. meghívás alapján).
- A lelkipásztor, a gyülekezeti szolgálattévők látogatásai az óvodában, részvételük a mindennapi életben (pl. egy-egy hitéleti foglalkozás vagy áhítat megtartása).
- Az óvoda látogatásai a gyülekezetben (óvodavasárnapok)
- Közös ünnepelések a gyülekezettel, részvétel a gyülekezeti családi programokon.
- A szülők biztatása a gyülekezeti alkalmakon való részvételre (különösen a családi vonatkozású alkalmak: baba-mama kör, női óra, férfi óra, családi szeretetvendégség, gyermekprogramok).
- Évzárókat a gyülekezetben tarjuk.
- A lelkipásztor részvétele a dolgozók lelkigondozásában, a felnőtt áhítatokon.

4. Az óvoda és az iskola kapcsolata

Óvodánk keresztyén jellegéből, a térbeli közelségből adódik a Fóti Ökumenikus Általános Iskola és Gimnáziummal való kapcsolat. Az iskola leendő elsős tanítónőivel és az igazgatóval szülői értekezleten találkozhatnak a szülők, és tájékoztatást kapnak az iskoláról, meghívják az érdeklődőket nyílt órákra, és „ismerkedős” szombati alkalomra a gyerekekkel együtt. Gyermekeink nagy része ott folytatja tanulmányait”.

5. Szakmai kapcsolatok

- Igyekszünk kapcsolatot tartani Egyházunk többi református óvodájával (szakmai találkozók, óvodavezetői munkaközösség, kölcsönös segítségnyújtás, stb.).
- A gyermekvédelmi felelős tart kapcsolatot a Gyermekjóléti Szolgálattal, az óvodavezető a Nevelési Tanácsadóval.
- Az óvodavezető és a gazdasági helyettes tart kapcsolatot a Károlyi I. Gyermekközponttal.
- A Református Pedagógiai Intézettel az óvodavezető tartja a kapcsolatot.
- A helyi önkormányzattal, annak oktatásügyi szervezetével az óvodavezető tart kapcsolat

GYERMEKVÉDELMI MUNKA

Az óvodán belül a mentális védelmi lehetőségek maximális kihasználására törekszünk, élni kívánunk a szeretetteljes keresztyén légkör ilyen téren jelentkező előnyeivel. Az óvoda kapcsolatrendszerében kiemelkedő helyet foglal el a család. A prevenció része a tapintatos, személyes kapcsolat kialakítása azokkal a családokkal, akik segítségre szorulnak, illetve segítséget kérnek. A kapcsolatépítés már az óvodába való beiratkozáskor megkezdődik. A felvételnél rögzítjük az esetlegesen különösebb odafigyelést igénylő családokról szerzett első benyomásokat. Vannak esetek, amelyekben éppen a gyermekvédelmi szempontok miatt vesszük fel a gyermeket. Ezt követi a családlátogatás, amely képet ad a család szociális helyzetéről, s ahol megszokott környezetében ismerhetjük meg óvodásunkat. Ez a látogatás segítséget nyújt az óvónőknek abban, hogy feltérképezzék a kisgyermek esetlegesen hátrányos vagy veszélyeztetett helyzetét a családban. Az óvodapedagógus feladata minden ilyen esetben a gyermekvédelmi felelős tájékoztatása. Fontos feladat, hogy erőltetés nélkül, de kínálja fel az óvoda a családok számára a lelki segítségnyújtást, lelkigondozást. Ezen a téren éljünk a gyülekezeti háttérből adódó lehetőségekkel (lelkipásztor, gyülekezeti munkások bevonása). Eddigi munkánk tapasztalata, hogy az óvodavezető is segítséget jelenthet a munkatársaknak. Ezeknek a családoknak szükségük van spontán jellegű beszélgetésre és tanácsra, amit a csoportos kolléganők nem adhatnak meg a csoportban lévő feladataik miatt.

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A gyermekvédelmi esetek feltérképezése a tanév elején.
- A gyermekvédelmi feladatok koordinálása.
- Nyilvántartás vezetése.
- A nyilvántartásba vett gyermek életének folyamatos figyelemmel kísérése.
- Környezettanulmány készítése, adatszolgáltatás az illetékes hatóság felkérésére.
- A segélyezésre való jogosultság feltérképezése, a családok segítése a segélyekhez való hozzájutásban.
- Kapcsolattartás a védőnővel, az orvossal, a Nevelési Tanácsadóval és a Gyermekjóléti Szolgálattal.
- Szükség esetén lépjen kapcsolatba egyházunk olyan szolgálataival, amelyek arra hivatottak, hogy segítsenek a bajba került, vagy problémákkal küzdő családokon. (Pl. Református Családgondozó Szolgálat, Iszákos Mentő Misszió, stb.)
- Az óvodavezető tájékoztatása a gyermekvédelmi ügyek intézéséről.
- A szülők és az óvodaszék tájékoztatása a gyermekvédelmi tevékenységről.

A nyilvántartásba vétel szempontjai:

- Hátrányos helyzetűnek tekinthető az a gyermek, akinek alapvető szükséglet-kielégítési lehetőségei korlátozottak. Családja, szűkebb társadalmi környezete az átlaghoz képest negatív eltérést mutat elsősorban szociális, kulturális téren.
- Veszélyeztetett helyzetben lévő az a gyermek, akinek testi, lelki, értelmi, erkölcsi fejlődését a szülő vagy a gondozó nem biztosítja.

Elsődleges feladatunk a megelőzés. Óvodánk esetében ez azt jelenti, hogy szeretnénk megakadályozni a veszélyeztetett helyzet kialakulását, lehetőség szerint enyhíteni a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetet. Természetesen abban is segítenünk kell, hogy ne csússzon le senki hátrányos helyzetbe a még megfelelő helyzetből. Ezt többféle módon próbáljuk megoldani:

- Szoros kapcsolat a gyülekezettel.
- Családlátogatások beiratkozáskor.
- Közös beszoktatás a szülőkkel.
- Fogadóórák, szülői értekezletek.
- Közös programok a családokkal.
- Gyermekbaráti kapcsolatainak ápolása. Családok közötti kapcsolatok létrejöttének segítése.
- Egyéb, bármilyen jellegű segítségnyújtás.

A PROGRAM ÉRTÉKELÉSI, ELLENŐRZÉSI RENDSZERE

Programunk hatékonyságát, minőségét elsősorban a gyermekközösség és az egyes gyermekek fejlődése mutatja meg. Ezért ennek folyamatos áttekintése, figyelemmel kísérése jelenti értékelésünk alapját. Ezeket meghatározott dokumentumok folyamatos vezetésével tudjuk figyelemmel kísérni.

A programhoz kapcsolódó óvodai dokumentumok:

- Az óvodavezető által készített és a nevelőtestület elfogadásával érvénybe lépő éves munkaterv és annak értékelése tanévenként.
- Nevelési és tevékenységi terv és értékelése félévenként a csoportnaplókban.
- Neveltségi szintfelmérés a csoport fejlődésének mérésére a csoportnaplóban félévenként. A nevelőközösség által kidolgozott felmérőlapokon nevelési területenként.
- A szervezett tanulás terve hetenként a csoportnaplókban
- Szervezési feladatok tervezése havonként a csoportnaplókban
- A gyermekek egyéni fejlődésének követése az egyéni fejlődési naplóban: anamnézis, a fejlődés követése megadott szempontok segítségével, bejegyzés félévente, a fejlesztési feladatok és azok

megvalósulásának feltüntetése, az iskolakészültség vizsgálata nagycsoport végé).

- A napi pedagógiai munka, a csoportélet eseményeinek feljegyzései a csoportnaplóban.

A program értékelése, az értékelés szempontjai:

- megfelel-e a bibliai szemléletmódnak,
- találkozik-e az alapító-fenntartó szándékaival
- találkozik-e a szülők igényeivel
- szakmailag színvonalas-e
- megvannak-e a szakmai és tárgyi feltételei?

Ehhez az értékeléshez szükséges a nevelőtestület, a lelkipásztor, a gyülekezet presbitériuma, a szülők véleménynyilvánítása. Ennek – egyetértés esetén – a legitimációs záradék aláírásával tesznek eleget.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Egyetértését nyilvánította a szülők képviselőjében:

.....
Dátum

.....
aláírás

Nevelési értekezlet keretében a nevelőtestület elfogadta:

.....
dátum

.....
aláírás hitelesítésül

Jóváhagyta a fenntartó nevében:

.....
dátum

.....
aláírás

A publikálás formája:

A program másolata megtalálható, kölcsönözhető a Fót-Központi Református Egyházközség Lelkeszi Hivatalában és az óvodavezetőnél.

Érvényességi rendelkezés:

Az érvényesség ideje: 2013. szept. 1.-től visszavonásig.

A program módosításának feltételei:

1. A módosítás lehetséges indokai:

- A fenntartó igényeinek változása
- A szülői igények változása
- A nevelőtestület javaslata
- Törvényi változás

2. A módosítás döntés-előkészítő szervei:

- Nevelőtestület
- A szülői közösség képviselői

3. A program módosításának előírásai:

- Írásban kell előterjeszteni az óvoda vezetősége ill. a nevelőtestület felé.
- A módosítást kezdeményezheti a nevelőtestület, a fenntartó (presbiteri döntés alapján) vagy a szülők közössége.

4. A módosítás feltételei:

- 80%-os szülői egyetértés
- A nevelőtestület 2/3-os többségi szavazata
- A fenntartó jóváhagyása

A módosítással kapcsolatos nevelőtestületi gyűlést az óvodavezető hívja össze.

A MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

- 1) Csoportnapló
- 2) Egyéni fejlődési napló (kitöltési útmutatóval)
- 3) Eszközfejlesztési Terv

IRODALOMJEGYZÉK

- Biblia (Magyar Biblia társulat, Bp. 1995.)
- A többször módosított 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról
- Az óvodai nevelés országos alapprogramja (a Kormány 363/2012. rendelete)
- Helyi nevelési program („ Fehér Kavics”Kelenföldi Református Óvoda) Internetes forrás
- Komplex prevenció óvodai program (Porkolábné dr. Balogh Katalin, Volán Humán Oktatási és Szolg. Rt. 1997.)
- A református óvodai nevelés keretprogramja
- A református keresztyén hittantanítás óvodai programja (Református Ped. Int. Bp., 1998.)
- Az óvodai nevelés programja (OPI, Bp. 1989.)
- Óvodai nevelés játékkal, mesével (Szerk. Zilahi Józsefné, Szorobán Kiadó, Bp. 1994.)
- A keresztyén vallás rendszere (Kálvin János, Magyar Református Egyház, Pápa, 1909.)
- Karácsony Sándor (Kontra György, Orsz. Ped. Könyvtár és Múzeum Bp., 1995.)
- A keresztyén pedagógia alapelvei (Dr. H. Bavinck, Bethlen G. Irod. És Nyomdai Rt. Bp., 1923.)
- A vasárnapi iskola (Dr. Ecsedi Aladár, Bethlen G. Irod. És Nyomdai Rt. Bp., 1941.)
- Van-e keresztyén pedagógia? (Dr. Pálhegyi Ferenc, Bp.-Pasaréti Ref. Egyházközség, Bp. 1994.)
- Útjelző táblák (Dr. Pálhegyi Ferenc, ORTE Debrecen, 1996.)
- Hitből hitbe, Úgy neveltetem (Szerk. Dr. Adorján József, Ref. Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Bp. 1998.)
- Életre szóló ajándék (Dr. Ross Campbell, Harmat, Bp. 1991.)
- Óvjuk őket (Dr. Ross Campbell? Harmat, Bp. 1998.)
- A szülői hivatás (Dr. Ross Campbell, Harmat, Bp. 1995.)
- Az akaratos gyerek (Dr. J. Dobson, KIA Bp. 1994.)
- Felelősségünk gyermekünkért (Evangéliumi Magvető)
- Nevelés – öröm, vagy ürm? (B: és Y: Schwengeler, ETHOS Bp. 1994.)
- Keresztyén gyermeknevelés – szemelvények (KIAS Bp.)
- „Legeltesd az én bárányaimat” Gyermekmissziói munkások tankönyve (Ref. Gyermekmissziói Szöv. Bp. 1948.)

- Pedagógiai kalauz (Dr. Pálhegyi Ferenc, Bárczi G. Gyógypedagógiai Főiskola Bp. 1996.)
- A katechézis kommunikációs problémái (Magyarországi Ref. Egyház Kálvin J. Kiadója Bp. 1996.)
- Didactica Magna (Comenius, Seneca Kiadó, Paks, 1992.)
- Karácsony Sándor pedagógiai írásaiból 9 tanulmány 1922-1946. (Csökmei Kör, Pécel, 1994.)
- Neveléstan (Imre Sándor, Országos Ped. Könyvtár és Múzeum, 1995.)
- Katechétikai alapvetés (Dr. Farkas Ignác, Bethlen G. Ir. És Nyomdai Rt., Debrecen, 1941.)
- Pedagógiatörténet (Dr. Kováts J. István Bp.-i Ref. Theol. Akadémia)
- Pedagógia (szerk. Brücker Ákos, Katolikus Theológiai Főiskolai Jegyzetek 1985.)
- Gyermeklélektan (Méri Ferenc – V. Binét Ágnes, Gondolat Bp. 1981.)
- Az óvónő és az óvodai játék (B. Méhes Vera, Tankönyvkiadó, Bp. 1982.)
- Együtt az első osztályba (Majorossy Judit, Trivium Kiadó, Bp.)
- Iskolás lesz a gyermekünk (Szerk. Dr. Szabó Pál, Gondolat, Bp. 1985.)
- Óvodavezetési ismeretek (RAABE 2004.)
- Óvodavezetők kézikönyve I.-IX. (OKKER Bp.)
- Ének az óvodában (Forrai Katalin, Zenemű Kiadó, Bp. 1997.)
- Zenehallgatás az óvodában (törzsök Béla, Zeneműkiadó Bp. 1982.)
- Ének a bölcsődében (Forrai Katalin, Zeneműkiadó, Bp. 1986.)
- A heidelbergi káté, A második helvét hitvallás (MRE Kálvin J. Kiadója, Bp. 1996.)